

Kerkelingeffekten

I 2007 kom tyskerne ind på andenpladsen som den nationalitet, der præsenterer flest pilgrimme. Ud af de godt 114.000 pilgrimme, der er registreret som sådanne på Santiago-katedralens pilgrimskontor er de knap 14.000 tyskere. Året før var der lige godt 8.000 tyskere, og tyskerne slår for første gang italienerne i ”kampen” om andenpladsen efter de naturlige ettere, spanierne.

Hvorfor nu det? Hvad driver pludselig dobbelt så mange tyske pilgrimme ud på de Nordspanske pilgrimsveje, som året før? Svaret skal røbes her: det skyldes Kerkelingeffekten.

Hape (Hans Peter) Kerkeling er en kendt og elsket tysk tv-humorist, der i 2001 vandrede – eller tilnærmelsesvis vandrede – fra Saint Jean Pied de Port til Santiago. Det skrev han senere en bog om. Den hedder ”Ich bin dann mal weg” – der vel betyder noget i retning af, at han var væk et øjeblik, lige henne om hjørnet, ikke noget at tale om - og udkom i 2006, hvor den straks blev en overraskende bestseller og lå under snart sagt hvert eneste juletræ samme år. Mit eget eksemplar er fra 2007 og er en del af det 60. oplag. Jeg har hørt, at der er trykt i næsten tre millioner eksemplarer alene i Tyskland. En engelsksproget version skulle udkomme i USA i 2009.

Nu strømmer tyskerne så til caminoen i Hape Kerkelings fodspor. Og hvilke fodspor!

Kerkeling beskriver sig selv om en lidt fedladet fyr midt i trediverne, der ikke kunne drømme om at tage trapperne bare en enkelt etage, hvis der er en elevator. Det hævner sig naturligvis. Han følger ikke det gode råd om at begynde sin vandring i Roncesvalles i stedet for Saint Jean Pied de Port, hvis man ikke er i rigtig god form. Han har sikkert ikke hørt om den anstrengende tur ad den napoleonske rute over bjerget. I stedet starter han sin camino med at begive sig ud på den uden sammenligning mest strabadserende etape med elleve kilo i rygsækken i tåge og regn. Han får på et tidspunkt et lille lift med en bil, men ellers går han hele vejen til Roncesvalles, hvor han hurtigt vælger refugiet fra og indlogerer sig på et hotel.

Det gør han også dagen efter i Zubiri, da refugiet ikke tiltaler ham, og han har pådraget sig et dårligt knæ. Knæet får behandling, men turen videre til Pamplona kører han i bil og holder en ekstra dags pause på et hotel, hvorefter han tager en bus til Viana, hvorfra han tappert vandrer hele vejen til Logroño inklusive en lille omvej, da han farer vild og må have hjælp af venlige vinarbejdere. Det er ellers noget af en toppræstation at fare vild på den knap ti kilometer lange, flade strækning mellem Viana og Logroño, men det understreger kun, at den gode Hape ikke er en erfaren vandrer. Endnu!

Før man kommer så langt i bogen har man hørt om hans karriere som humorist først ved radioen og senere fjernsynet. Han har været meget målrettet og stædig i sin vej ind i medierne. Og det er, som det vil være pilgrimme bekendt, gode egenskaber også på caminoen.

Vejen videre går mestendels til fods. Og som dagene går, kommer han mere og mere i kontakt med sig selv. Han møder enkelte andre pilgrimme, men foretrækker at vandre alene. Og refugierne har han helt valgt fra. Så også om aftenen og om morgenen er han alene, finder sit eget tempo og går sin

egen vej. Kun enkelte gange møder han en anden pilgrim, som han får en smule kontakt med. Det er alt.

Ankommet til Villafranca Montes de Oca, hvor han det sidste stykke har slået følge med en ældre italiensk pilgrim, er han igen helt flad. Han får drukket tæt om aftenen og næste morgen tager han bussen til Burgos og ind på byens bedste hotel, hvor han hviler ud et par dage.

I Burgos kommer han i kontakt med sin vrede. Andre mennesker finder han irriterende og latterlige.

Humøret stiger dog en smule, da han får fat i en tysk avis og kan læse om det regnfulde vejr hjemme i Tyskland, mens han kan nyde Spaniens sol ved floden Arlanzóns bredder. Og helt højt bliver det, da han læser en udtalelse fra en socialdemokratisk politiker, der erklærer, at homoseksuelle er mennesker som alle andre og kan udfylde ethvert embede – selv som pave. Humøret falder dog hurtigt til under frysepunktet da en borgerlig politiker mener, at det er en fornærmelse af paven. Ikke fordi der er noget i vejen med at være homoseksuel. Men seksualitet er en privatsag. En privatsag? siden hvornår? raser Kerkeling og fortsætter sit raseri over et par sider over den seksuelle dobbeltmoral i samfundet og ikke mindst inden for den katolske kirke. Det er som om han gør sig rasende – og han beslutter sig til ikke at læse flere tyske aviser på caminoen.

Videre går det over mesetaen – via Tardajos til Hornillos, hvor han kommer ind hos Vitorino, som han kalder Vitorio og finder aldeles ulækker, hvad der vel egentlig også kan være noget om. Jeg har heller aldrig haft lyst til ligefrem at sove der, men hans rustikke mad fejler vist ikke noget. Hape får den da også skyllet ned ved hjælp af en flaske whisky, som han deler med et par kvinder, som han nok synes er lidt for nærgående. Caminoen er jo et helt ægteskabsmarked, indser han, og dagen efter må han give en brasilianerinde, som han har forsmået, et forspring på et kvarter for at forskåne hende for yderligere ydmygelser.

Han får gået et par gode etaper over Castrojeriz, Fromista og Carrión de los Condes og havner efter de 17 kilometer over sletten uden vand på hostallet i Calzadilla de la Cruz, hvor han for første gang møder et tysk ægtepar, som virkelig tænder ham af. Han overhører deres ægteskabelige skænderier og hendes højlydte afvisninger af ham – ”halt den Schnabbel” – hold kæft!. Hun får navnet Schnabbel og han Bukken. Beskrivelsen af de tyske hadeobjekter er ét af bogens højdepunkter. Tysk selvhad for fuld udblæsning. Og sekvensen, hvor de bliver godt og grundigt latterliggjort, ender i et selvopgør, hvor den gode Kerkeling kommer i kontakt med sider af sig selv, som han ikke vil se i øjnene. De tyske pilgrimme er jo bare almindelige overfladiske, men i grunden tillige fortvivlede mennesker – og hvem er han, som kan foragte fortvivlede mennesker? Er hans foragt ikke blot et udtryk for et forsøg at fremstå mere tålelig i sine egne øjne?

Han kommer også til den erkendelse, at hans vrede over en ting ikke nødvendigvis har noget med tingen selv at gøre. Vreden tilhører ham selv, er hans egen. Han indser, at han, ved at ændre på sin attitude over for ting, kan han spare sig for mange vredesanfald. Og han spørger sig selv, om caminoen virkelig i sig selv er en oplyst vej, hvor han kan lære sådanne sandheder.

På vejen mellem Calzadilla og Sahagún passerer man halvvejen på caminoen. Det bemærker han med stolthed. Og mens han afviser en invitation fra Schnabbel og kompagni til at deltage i en lille

sammenkomst ved et vandingssted for kvæg, han indser, at han er genkendt, og at de bare vil sole sig i bekendtskabet med en kendis, falder han i armene på Laura fra Canada. De markerer halvvejen sammen og hun fortæller ham om sin gud – en lysgud, der ønsker at alle mennesker skal være lykkelige. Og formålet med caminoen er at gå så megen lidelse igennem, at man bliver lykkelig. Kerkeling køber tilsyneladende ideen om at finde Gud og lykken gennem lidelsen. I hvert fald bliver Gud og Guds eksistens et tema for ham, og han ender op med et gudsbegreb, hvor Gud er filmen og kirken den biograf, hvor filmen går. Håbet er så, at filmen er i bredformat og lyden i stereo – og at man selv har en rolle i den. Det er vist et billede, som man ikke skal reflektere alt for meget over, før det bliver meningsløst.

Fra Sahagún tager han toget til Leon, hvor han bliver nogle dage. I Leon møder han flere af de pilgrimme, han har mødt på vejen. Specielt bliver han glad for igen at møde Anne fra Liverpool og Sheelag fra New Zealand, to kvinder som han kommer til at hænge sammen med på den sidste halvdel af caminoen efter først at have beroliget især Anne med sine reelle hensigter og sin seksuelle indifferens over for hende som følge af homoseksualitet. De kommer ofte til at dele et tre-sengs-værelse når kampen om de ledige senge bliver rigtig intensiv på den sidste del af caminoen, hvor mange nye pilgrimme begynder deres camino.

Først skal han dog have et møde som giver ny selvsigt.

Vi befinder os i udkanten af Leon en hed sommerdag. Kerkeling møder en fyr, der går den modsatte vej. De kommer i snak. Fyren er retningsforvirret. Han er i virkeligheden på vej mod Santiago, så han vender om, og de slår følge. Han vandrer i almindeligt tøj og har ingen rygsæk. Han fortæller, at han er midt i halvtredserne, hedder Americo Montinez de la et-eller-andet, kommer fra Peru og er på ferie. Americo fortæller, at han er shaman i Cusco under navnet Ruco Urco og er faktisk kommet til Spanien for i bjergene i nærheden af Madrid at plukke et specielt urt, som han skal bruge for at helbrede en patient. Men desværre har Opus Dei udryddet planten(!) og så kunne han jo lige så godt vandre caminoen til Santiago, nu han var kommet så langt væk hjemmefra.

Kerkeling spørger ham, om han tror på Gud. Det gør han ikke. Kun på jorden, luften, vandet, planterne, dyrene og solen. Og så griner han med sin næsten tandløse mund. Men han har også et problem, som han har tilfælles med Kerkeling: han har spændinger i halsmuskulaturen, en meget sjælden lidelse, som Kerkeling finder det er påfaldende at møde et andet menneske med. Da Ruco Urco nu er shaman, spørger Kerkeling ham, om han ved, hvad han kan gøre for at komme sine halsspændinger til livs, og får at vide, at han trækker vejret på en dårlig måde. Det er ikke nok kun at trække vejret gennem lungerne. Man skal også trække det gennem et punkt fire fingerbredder under navlen. Ja, hvem ved ikke det? Kerkeling vidste det i hvert fald godt. Det havde han allerede fået at vide af en tysk naturlæge to år tidligere. Samtalen går lidt frem og tilbage om diverse vejtrækningsmetoder, indtil shamanen erklærer, at Kerkeling skal ånde på samme måde som sin kat.

Men hov! Hvor kunne han vide fra, at Kerkeling har en kat? Det finder han meget mystisk. Og det er ikke en hvilken som helst kat, han skal trække vejret som. Det er hans egen.

De kommer til en bar. Americo vil kun have postevand. Det er for ham det bedste ved Europa: at man kan drikke vandet direkte fra hanen. Og så erklærer han, at tysk litteratur er verdens bedste – Bliktrommen af Günter Grass og Momo af Michael Ende. – Og så i øvrigt Mein Kampf af Adolf Hitler! Det sidste tænder Kerkeling helt af. Han bliver edderspændt rasende. Hvad bilder sådan en peruaner sig ind? Ruco Urco spænder buen et nøk til; helt rolig og afslappet udtrykker han håbet om, at tyskerne snart ville invadere og befri Peru. Det er lige, hvad der er brug for.

Mens Ruco Urco hele tiden bevarer det gode humør, mens han fyrer sine uhyrligheder af, bliver Kerkeling mere og mere rasende. Han ser en springende tiger på en cirkusplakat og tager sin rygsæk på for at komme væk, videre. Ruco Urco siger leende, at han bliver, hvor han er og ønsker Kerkeling alt godt.

På sin videre vej finder Kerkeling ud af, at shamanen havde været ude på at strides med ham. Det var derfor, han havde været så provokerende. Men noget godt var der kommet ud af det. Han havde fået sagt fra, ikke undgået kampen, vist mod. Hans vrede var blevet forvandlet til mod. På tysk: forvandlet Wut til Mut.

Endnu femten kilometer var han gået og havde indlogeret sig på et motel et tilfældigt sted på landevejen. Næste morgen ved morgenmaden fik han en seddel overrakt af tjeneren. Der stod: ”Til Hans Peter fra Tyskland. Mange tak og længe leve Momo! Din Ruco Urco.” Det viste sig, at Americo havde sovet i værelset lige over for Kerkelings og allerede havde begivet sig ud på dagens vandring. Uden rygsæk.

Kerkeling fortsætter mod Astorga. Han føler sig helt tom inden i og finder ud af, at når han ikke udtrykker sig i ord eller tanker, så får han heller ingen indtryk udefra. Og så er det muligt at møde Gud i tavsheden. På den måde møder han Gud.

Han bliver i Astorga et par dage. Møder Anne og vandrer med hende til Rabanal og bliver dér et par dage. Da aftenmessen skal til at begynde i den lille kirke dukker Ruco Urco pludselig op. Kerkeling havde fortalt Anne om sine oplevelser med peruaneren, men hun havde ikke troet på ham. Og så dukker beviset op i kød og blod. Men da Kerkeling efter messen vil præsentere Ruco Urco for Anne udbryder hun: ”Det er ikke Ruco Urco. Det er Jorge fra Ecuador!” Ham havde hun mødt.

De tre spiser middag sammen. Kerkeling forsøger at rede trådene ud, finde hoved og hale på historierne, men uden meget held. Jorge vil helst tale om noget andet.

På vejen over bjergene går han inden om Thomas' primitive refugium i den forladte landsby Manjarín. I stedet for Thomas møder han to indolente hippier, der er så skæve, at de ikke tager sig af, at en lænket hundehvalp jamrer efter vand. Han får vandet hvalpen og videre frem ærgrer han sig over, at han ikke tog hunden med. Han får dog mulighed for at vise sig som hundeven et par dage efter mellem Molinaseca og Ponferrada, hvor han får befriet en hund fra sit fangenskab og er lige ved at tage dyret med sig hjem til Tyskland. Han bliver dog overbevist om det besværlige i en sådan operation, så det ender med, at han afleverer den på et dyreinternat.

Det er som om Hape Kerkelings camino skifter karakter i Astorga. Han lægger den frivillige ensomhed og spiritualiteten fra sig og er herefter er det meste sammen med Anne og Sheelag. Den ensomme camino, der næsten havde ført ham sammen med Gud, bliver nærmest til en social affære med lange samtaler, latter og god mad.

Denne del af bogen er måske knap så spændende, ligesom beskrivelsen af ankomsten og opholdet i Santiago virker ordinær – måske bortset fra, at han inviterer sin lille pilgrimsfamilie på middag på paradoret – efter sigende det dyreste hotel i Spanien.

Jeg har talt med flere tyske pilgrimme om bogen. Ingen af dem, jeg talte med, kunne lide den. De syntes, han var for negativ overfor vejen og specielt overfor de mennesker, som han mødte. Det er jeg nu ikke helt enig i. Han har det skæve blik på folk. Finder og forstørre deres ejendommeligheder. Men han er bestemt ikke uden selvironi. Og mennesker er jo nogle sære starutter, som man aldrig kan blive trætte af at betragte – om det så er gennem ruden eller i et spejl.

I slutningen af bogen opsummerer han de indsigter, som han har opnået. De er på sin vis ganske banale. På den måde, at det er indsigter, som han deler med mange Santiago-pilgrimme: Billedet af caminoen som parabel over livet: Den svære fødsel i starten. Dernæst vanskelighederne ved at finde sin egen rytme, finde ud af sig selv i barndom og ungdom. For så som voksen halvvejs at finde sit mål og sin vej. Og endelig ved målet at få et blik ind i fremtiden, hvor han dog godt kunne have ønsket sig, hvad man kan oversætte som en klarere sindighed. Og ja, Santiago er et voldsomt mål, dunkelt i sin betydning og samtidig noget af en turistfælde.

Men bortset fra målforvirringen giver caminoen pilgrimmen mange oplevelsesmuligheder. Den er hård og vidunderlig, banker dig flad og tom. Hvileløs. Og bygger dig op igen. Den tager alle dine kræfter og giver dig dem trefold tilbage. Men man må gå den alene for at fravryste den sine hemmeligheder. Hele tiden stiller den dig spørgsmålet: ”Hvem er du?”

Måske skyldes bogens succes og den efterfølgende Kerkelingeffect, at mange tyskere tumler med dette spørgsmål, ”hvem er jeg”? Eller også er det bare lysten til at vandre i et kendt menneskes fodspor? I hvert fald er der mange tyskere på de nordspanske pilgrimsveje netop i disse år.

Hape Kerkeling: Ich bin dann mal weg. Meine Reise auf dem Jakobsweg. Malik, 60. Auflage 2007